
Sosiaalipolitiikka globalisoituvassa maailmassa

Kosonen Pekka & Simpura Jussi (toim.), Gaudeamus 1999

Globalisaatio, maapalloa pyyhkivä suuri tuuli, on tehnyt itsensä tunnetuksi monin eri tavoin. Esimerkiksi suomalaiset ottivat kantaa globalisaatioon äänestäessään EU:iin menosta muutama vuosi sitten. Monet suomalaiset ansaitsevat palkansa kansainvälisillä markkinoilla toimivissa yrityksissä, joista Nokia on tunnetuin. Maailmankauppajärjestö (WTO) on tullut tutuksi tiedotusvälineistä ja vaikeuksistaan yli kansallisten rajojen verkottuneen kansalaisjärjestön (NGO) kanssa.

Nyt myös sosiaalipolitiikan tutkijat ja ajattelijat ovat ottaneet globalisaation tarkasteltavakseen kirjallaan, jossa on artikkeleita täysi tusina ja sivuja lähes kolmesataa. Kirjoittajien painoarvo on melkoinen; Erik Allardt, Maija-Riitta Ollila, Erkki Tuomioja jne. Kuinka hyvin he ovat onnistuneet tehtävässään?

Kirja on kiistatta ajankohtainen. Se käsittelee parhaillaan käynnissä olevia prosesseja kuten globalisaation vaikutuksia ympäristöön, paikallisyhteisöihin, demokratiaan ja kansalaisyhteiskuntaan sekä tietenkin sosiaalipolitiikan määrärahoihin. Näitä muutoksia se käsittelee varovaisesti ongelmien problemaattisuuden tunnustaen. Muutoksissa nähdään niin uhkia kuin mahdollisuksiakin.

Kirjoittajat määrittelevät keskeisimmät globalisaatiossa esiintyvät jännitteet. He varoittavat ylikansallisten voimien vaikutuksesta kansalaisyh-

teiskuntaan, mutta eivät niinkään demokratiaan ja poliittisiin instituutioihin. He kantavat huolta globalisaation epätasa-arvoa ja epäoikeudenmukaisuutta luovista vaikutuksista. Heidän mukaansa paikallisyhteisöt saattavat olla liian heikkoja vastustaakseen talouden ylikansallisia voimia, joilla on eräiden kirjoittajien mukaan taipumus yhdenmukaistaa arvoja ja kulutustottumuksia.

Kirjoittajat tuntevat asiansa ja siksi sosiaalipolitiikan ja globalisaation suhde tulee monipuolisesti valotetuksi. Asiantuntevuus, monipuolisuus ja laaja-alaisuus ovat kirjan erityisiä ansioita. Erityisesti haluamme mainita Bob Deaconin perusteellisen analyysin kansainvälisistä järjestöistä, Jussi Simpuran pohdinnan maamme lähialueista, Heikki Palmin ja Robert Hagforsin katsaukset sosiaaliturvan rahoitukseen sekä Pekka Kososen arvion pienistä hyvinvointivaltioista globalisaatiossa.

Kirjan ansioista ja merkityksestä huolimatta on aiheellista nostaa esille kysymyksiä, joihin kirja ei anna vastauksia tai joihin vastaukset jäävät vaillinaisiksi. Näistä ensimmäinen on globalisaation käsite erilaisine ulottuvuuksineen. Globalisaatio on toki muutakin kuin vilkkaasti liikkuvat yritykset ja pääomat. Muutoksen nopeus on laadullista uutta globalisaatiossa, mutta muutoksia tapahtuu ilman sitäkin. Globalisaatiosta välittyä usein kuva kaikkialle tunkeutuvasta ja kaikkivoimaisesta vallasta, vaikka eräiden arvioiden

mukaan noin sata vuotta sitten maailma oli pidemmällä ja syvemmällä globalisaatiossa kuin nyt.

Valtion rooli globalisaatiossa on toinen liian vähälle huomiolle jäänyt tekijä. Valtio on nimittäin myös itse globaali voima, jolla on valta avata ja sulkea rajojaan ja jonka valinnat pitävät ihmisiä, yrityksiä ja pääomia liikkeellä. Kuva valtiosta häviäjänä ja kärsijänä on siksi yksipuolinen ja vajavainen. Huoli valtion toimintavapauden heikkenemisestä globalisaatiossa voi olla liioiteltua, koska valtiollisen vallan perimmäisin kriteeri ei ole avoin valtakirja kaikkeen mahdolliseen, vaan taito tehdä kansakuntaa laajasti hyödyttäviä valintoja.

Globalisaatio selittyy ainakin osaksi valtioiden valinnoilla, jotka palvelevat valtioiden kansallista etua ja josta ne eivät yleensä tingi. Hallitukset houkuttelevat yrityksiä ja pääomia puoleensa kattamalla pöydän niille mahdollisimman houkuttelevaksi. On epärealistista jättää valtion rooli globalisaatiota koskevan analyysin ulkopuolelle.

Kolmas osa-alue, jolla kirjan anti jää toivottua vähäisemmäksi, on sosiaalipolitiikan sisältö. Oletuksena on sosiaalipolitiikka tunnetussa muodossaan. Oletus sosiaalipolitiikasta patentoituna hyvänä asettaa kirjoittajat henkiseen puolustusasemaan suhteessa globalisaatioon. Se estää sosiaalipolitiikan kannattajia näkemästä esimerkiksi yrittäjyyttä hyvinvoinnin lähteenä. Poikkeuksena kirjassa on Erkki Tuomioja, jonka mukaan sosiaalipolitiikka voidaan parhaiten puolustaa arvioimalla kriittisesti sen perustana olevia rakenteita ja ennakkoluulottomalla kehittämisellä.

Globalisaation vaikutukset ovat neljäs lähes olemattomalle huomiolle jäänyt alue. Kirjassa globalisaatio esitetään enemmän ongelmia kuin hyötyjä tarjoavana tekijänä. On kuitenkin mahdollista perustella käsitystä, jonka mukaan globalisaatio on myös hyvinvointia luova voima. On jopa mahdollista, että globalisaatio olisi tuottanut enemmän hyvinvointia kuin sosiaalipolitiikka. Esimerkiksi OECD -maissa avoimuus ja hyvinvointi näyttävät kulkevan käsi kädessä.

Lopuksi voi todeta, että on harhauttavaa olettaa, että globalisaatio olisi vain rajojen madaltamista ihmisten, yritysten ja pääomien liikkumisen helpottamiseksi. Myös rajojen sulkeminen on globalisaatiota. Kun esimerkiksi Yhdysvallat rajoittaa tuontia kolmannelta maailmalta, se ylläpitää siellä köyhyyttä. On arvioitu, että köyhien maiden oikeus viedä tuotteitaan Yhdysvaltain

markkinoille voisi auttaa niitä huomattavasti enemmän kuin USA:n niille tarjoama kehitysapu.

Edellä sanotusta huolimatta olisi kuitenkin toivottavaa, että **Sosiaalipolitiikka globalisoituvassa maailmassa** löytäisi mahdollisimman monia lukijoita yhteiskuntaelämän eri kentiltä. Kirjan ideat ja pohdinnat ovat ehdottomasti lukemisen arvoisia. Ne tarjoavat perustan kehittää uusia ajatuksia ja käytäntöjä.

Risto Harisalo & Ensio Miettinen